

Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Samlad kunskap – stärkt handläggning. SOU 2017:25

Inledning

Saco är positiv till många av förslagen i utredningen. Vi vill dock inledningsvis betona vikten av det generella arbetsskadebegreppet. När olika former av dokument och kunskapsstöd skapas och införs finns alltid risken att dessa blir alltför styrande. Därför är det väsentligt att tyngd läggs vid att det är en helhetsbedömning som görs i varje enskilt ärende och att vad som godkänns som arbetsskada avgörs från fall till fall. Likaså principen om att man är försäkrad i befintligt skick.

Tillgång till kunskap

Utredningen föreslår att Socialstyrelsen ges i uppgift att ta fram ett konsensusdokument om kunskapsläget inom arbetsskade försäkringens område. Av konsensusdokumentet ska framgå vilken kunskap som kan utgöra underlag om samband mellan sjukdom och arbete (mellan olika diagnoser inom ett besvärsmråde och exponering i arbetet). Dokumenten är i första hand till för att stödja de försäkringsmedicinska rådgivarna på Försäkringskassan men också som hjälp för den som söker arbetsskadeersättning, försäkrade och ombud. Dokumenten är inte menade att vara styrande för handläggningen utan ett kunskapsstöd.

Utredningen föreslår att dokumenten tas fram av en grupp experter inom varje besvärsmråde, utsedda av Socialstyrelsen. Uppgiften blir att presentera en gemensam syn på det befintliga kunskapsläget inom området. Samråd med arbetsmarknadens parter ska ske regelbundet.

Saco instämmer i att det är väsentligt att Försäkringskassan och andra aktörer får mer sammanhållen information om det aktuella forskningsläget. Saco ställer sig positiv till förslaget.

Saco menar också att det är betydelsefullt att tydliggöra grunderna för hur en uppdatering av dessa dokument ska gå till, till exempel utifrån kontinuerlig ny forskning och kunskap.

Stöd för bedömning

Utredningen föreslår att ett stöd för bedömning och beslut i ärenden om arbetsskada bör införas. Utredningen för ett resonemang om för- och nackdelarna med att införa ett stöd, men kommer till slutsatsen att behov finns bl.a. beträffande skadlighetsbedömningen. Man anser att fördelarna överväger nackdelarna (farhågor kring att ett stöd skulle

styra tillämpningen för mycket) och menar att stödet bör utformas som ett kunskapsbaserat icke normerande stöd.

Utredningen vill ge Försäkringskassan i uppdrag att sammanställa förteckningar med exempel på kvantitativa mått av olika exponeringsfaktorer omfattning, intensitet och varaktighet som kan utgöra skadlig inverkan utifrån evidensbaserade data om exponering. Utredningen föreslår också att Försäkringskassan ska utvärdera om det finns behov av rättsligt stöd för handläggningen av arbetsskadeärenden.

Saco är benägen att hålla med utredningen i sin bedömning att stöd behövs men ser samtidigt en risk i att det kan leda till alltför schablonmässiga bedömningar. Många akademiker skadas av organisatoriska och sociala faktorer i arbetslivet. Dessa belastningar är inte lika lätt kvantifierbara och det är väsentligt att stödet inte blir tvingande/styrande utan att individuella bedömningar fortfarande görs.

Forskning om arbetsskador

Utredningen föreslår att forskning till stöd för arbetsskadeförsäkringen bör inkluderas i det nationella programmet för arbetslivsforskning.

Utredningen påpekar att vi idag fortfarande vet mer om arbetssjukdomar i mansdominerade sektorer än i kvinnodominerade sektorer. Utredningen lyfter bland annat behovet av att se om det finns riskfaktorer som är särskilt förekommande i kvinnodominerade sektorer. Utredningen menar att då anmälningar av arbetssjukdomar p.g.a. organisatoriska och sociala faktorer och besvär av psykosocial karaktär ökat är det rimligt att den psykiska ohälsan bör vara ett prioriterat forskningsområde för arbetsskadeförsäkringens del. Saco instämmer i detta.

På samma sätt instämmer Saco i att det är viktigt att undersöka vilken exponering man utsatts för i arbetet. Då forskning visar att kvinnor och män tenderar att utföra olika arbetsuppgifter inom samma yrke är det viktigt att detta kommer fram. Saco menar att det är viktigt att skaffa sig mer kunskap om kvinnors och mäns olika förutsättningar och villkor i arbetslivet och vilka konsekvenser det får. Och att analysera olika grupper, arbetsplatsers och branschens problem och behov i arbetsmiljöarbetet.

Utredningen föreslår att Forte ges i uppdrag att inrätta ett program och avsätta medel till forskning om socialförsäkringens funktionssätt, handläggning och tillämpning. Saco uppfattar att denna uppgift till stora delar rimligtvis redan ligger på Inspektionen för socialförsäkringen. Utredningen har inte tydliggjort hur man tänker sig denna gränsdragning och Saco är tveksam till förslaget.

Prövning av livränta

Grundkraven för att Försäkringskassan ska pröva arbetsskada är att den försäkrade fått sin förmåga att skaffa sig inkomst nedsatt med minst en femtondel och att nedsättningen ska bestå under minst ett år.

En stor förändring i sjukförsäkringen som skedde under 2008 var borttagandet av den tidsbegränsade sjukersättningen. Tidigare sökte många personer livränta i anslutning till att de fick ett beslut om sjukersättning. I nuvarande system upplevs det mindre tydligt när det är dags/finns möjlighet att söka livränta.

Utredningen föreslår att Förordningen om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd ska ges en ny lydelse. För att stärka beslutsunderlaget ska Försäkringskassan inhämta läkarutlåtande om grundkraven i 41 kap 2§ Socialförsäkringsbalken vid bedömning av rätt till livränta, om det inte är obehövt. Utredningen menar att underlagen behöver förbättras och genom att göra det till en huvudregel att inhämta läkarutlåtande om varaktighetskravet blir det mer enhetligt vilka uppgifter som efterfrågas. Saco tillstyrker förslaget.

Utredningen föreslår också att information till de försäkrade om arbetsskadeförsäkringen och möjligheten att söka livränta ska läggas till som en handlägningsrutin för Försäkringskassan. Förslaget är att vid den särskilda utredning som ska göras när individen varit sjukskriven ett år ska information om arbetsskadeförsäkringen lämnas. Utredningen påpekar också att för att åtgärden ska få effekt behöver de personliga handläggarna god kunskap om arbetsskadeförsäkringen.

Saco tycker att det är bra att Försäkringskassan blir tydligare med informationen till de försäkrade. Samtidigt bör påpekas att ett års sjukskrivning är lång tid. Redan efter 180 dagar ska den försäkrade prövas mot arbete på den vanliga arbetsmarknaden om man inte bedöms kunna återgå i arbete hos sin arbetsgivare före dag 366. Kanske detta är en tänkbar tidpunkt. Information om arbetsskadeförsäkringen till de försäkrade vars sjukskrivning har koppling till arbetet bör rimligtvis komma tidigare i processen än efter ett år.

Rehabiliteringspenning vid arbetsskada

Förslaget är att införa en ny förmån, rehabiliteringspenning vid arbetsskada. Förmånen ska lämnas till försäkrad under tiden personen genomgår arbetslivsinriktad rehabilitering på grund av arbetsskada och samtidigt uppbär rehabiliteringspenning enligt 31 kap Socialförsäkringsbalken. Syftet med ersättningen är att fler med arbetsskada ska genomgå arbetslivsinriktad rehabilitering.

De grundkrav som finns för att bevilja livränta kommer inte finnas för rehabiliteringspenning vid arbetsskada. Istället krävs att arbetsförmågan är nedsatt med minst en fjärdedel (vilket är kravet för att få rehabiliteringspenning i sjukförsäkringen) och att den sjukdom eller skada som sätter ned arbetsförmågan godkänns som arbetsskada.

Beslutet att godkänna skadan som en arbetsskada kopplat till rehabiliteringspenning är inte bindande om ansökan om livränta görs senare, men kan ha ett särskilt bevisvärde.

Saco ställer sig positiv till syftet med denna förman även om det är något oklart hur den kommer fungera i praktiken.

Vissa undantagssituationer

Förslaget innebär att bestämmelsen i 39 kap 5§ socialförsäkringsbalken ges en ny lydelse. Syftet är att förtydliga bestämmelsens funktion och omfattning men inte någon förändring av arbetsskadebegreppets omfattning.

Lydelsen för undantagssituationerna blir *"En skada av psykisk eller psykosomatisk natur som uppkommit till följd av skadlig inverkan i arbetet ska inte anses som en arbetsskada om orsaken till skadan är sådana förhållanden som är en normal del av arbetslivet oavsett arbetsplats eller arbetet som sådant"*. Därefter följer uppräknning av ett antal sådana exempel precis som i tidigare skrivning.

Utredningen vill betona att de belastningar som leder till arbetsskada måste placeras i ett sammanhang för att en rättslig värdering av om undantagsregeln gäller eller inte. Utredningen förespråkar också en tydligare systematik i prövningen och när i denna undantagsregeln eventuellt aktualiseras.

Saco bifaller föreslagna förändringar. Den nya rubriken och placeringen är tydligare. Likaså är lagförslaget en förbättring även om begreppet "normal del av arbetslivet" fortfarande är ganska otydligt. Saco vill också påpeka att utredningens väl utvecklade resonemang om en tydligare systematik i prövningen är viktigt. Vi önskar att detta klart framkommer i författningskommentarer och i det fortsatta arbetet med framtida proposition.

Regelverk vid smitta

Smitta föreslås omfattas av det generella arbetsskadebegreppet och inga särskilda personkretsar ingår.

Saco tillstyrker förslaget

Indexering av arbetsskadelivräntan

Arbetsskadeförsäkringens syfte är att arbetsskadade ska försättas i samma ekonomiska läge som om de inte har blivit skadade. Det vill säga, försäkringen ska kompensera enligt principen om full ersättning. Detta är en princip som Saco ställer sig bakom och som även fortsättningsvis bör gälla. Det är också i detta avseende som typen av indexering är viktig.

Saco stöder utredningens förslag med att låta arbetsskadelivräntan årligen räknas om med förändringen i inkomstindex. Det är en avvägningsfråga om livränta ska värdesäkras eller standardsäkras. Saco anser att om principen om full ersättning ska gälla även fortsättningsvis, så är standardsäkring att föredra. Reallönerna har ökat ganska mycket under de senaste decennierna, samtidigt som inflationen har varit relativt låg. Mycket tyder på att lönerna även fortsättningsvis kommer att utvecklas snabbare än konsumentpriserna, vilket också är den bedömning utredningen gör. Saco instämmer med utredningen om att problemen med återkrav samtidigt kommer att minska genom att låta livränteersättningen följa den allmänna inkomstutvecklingen.

Saco bilägger yttranden från Sveriges läkarförbund

Med vänlig hälsning

Sveriges akademikers centralorganisation

Lena Granqvist

Karin Fristedt